תלמוד בבלי · ראשונים · ריי״ף · מפרשים · מלחמת השם

מלחמת השם על סנהדרין

רבנו משה ב"ר נחמן [הרמב"ן]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מלחמת השם על סנהדרין

רבנו משה ב"ר נחמן [הרמב"ן]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מלחמת-השם-על-סנהדרין/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ה: 4
דף ו: 4
דף ז: 6
דף י: 7
דף יג: 10
דף טו: 11
דף טז: 12
דף יז: 13
דף יז: 14
דף יט: 18

דף ה:

כתוב בספר המאור ומה שכתב הרי"ף בתשובותיו החשוד על העריות כו'. אין זה נכון בעיני דא"כ הוה ליה למימר בועל את הערוה כו' שלא נקראו בשם חשוד:
אמר הכותב והלא שנינו שכנגדו חשוד על השבועה כיצד וכו' שהוא מי שעבר עליה ממש שכיון שעבר עליה פעם אחת חשוד הוא על כולם וכן למעלה אמרו בגמ' החשוד על הטריפות שהוא מי שיצא טריפה מתחת ידו ממש וכן כל חשוד על הממון שבגמ' כך הוא שגנב או שגזל פעם אחת ומה שלא אמרו בועל את הערוה מפני שמשמעות הלשון הזה על הרגיל בדבר ואומנתו בכך כגון מוכס ורועה ושאר התדירין בעבירה שלהן ולא אמרו נמי בא על הערוה כשר מפני שבא לומר אע"פ שהוא חשוד על העריות אינו חשוד על העדות והראיה לזה מה שכתוב בנוסחא ישנה של בעל מתיבות התם יצרו תקפו ואפשר שבשביל זה פסק גאון כרב ששת דמסייע ליה ההיא דאמר רבא לרצונו רשע הוא והתורה אמרה אל תשת רשע עד אלמא בועל את העריות פסול הוא לעדות נפשות וכן לדיני ממונות שלא מצינו ראוי לדון דיני ממונות ולא דיני נפשות אלא בפסולי יוחסין כדאתמר לקמן בגמ':

דף ו:

ועוד ת"ר חורגו לבדו כתב עלה הרי"ף ז"ל. עד וכך נראה מתחלת דבריו:
אמר הכותב בין שאמרה הגאון ז"ל או שלא אמרה אבל דברי ר"ש ברורים הם ומפורשים הם ואין בדבר ספק חוץ מן הירושלמי שהוא מתקשה עלינו כמו שכתוב בהלכות אבל אפשר שיתקיים כדעת ר' ירמיה שכל השנויין במשנתינו יש להם בנים וחתנים אפי' מאשה אחרת חוץ מגיסו דתני בה בברייתא לבדו לומר שאין לו בנים וחתנים אלא מאותה אשה ותמה הגדול שאני תמה על רבי' הגדול ז"ל לפי שראיתי בתשובותיו תשובה בלשון הזה שאלת זה שאמרה המשנה הן ובניהן וחתניהן אם הוא בן אמו ובן אחותו וכן כולם אבל מאשה אחרת כשרים והוא הדין לגיסו או לא תשובה הן ובניהן וחתניהן אינו אלא מאותה אשה הקרובה וכן בעל אמו ובנו הלא אתה רואה מה שאמר התלמוד בעל אמו ובנו היינו אחים והרי מבואר מדבר זה כי אלו הבנים הנזכרים במשנה זו אינן אלא מאותן הקרובות בלבד זהו נוסח תשובתו והתשובה הזאת עם הכתוב בהלכות נראין כסותרין זה את זה ושמא חזרה לדעת היתה וכללו של דבר שענין המשנה הזו ברור הוא כדברי רבינו שלמה ז"ל:

ועוד ואם תשאל ותאמר מה ראה ר' יוסי לחלק בגיסו כו' משא"כ בכל הקרובים וכו':
אמר הכותב זו שאלה היא ואיני רואה דבריו של בעל המאור בפירוקא שאמר דכל שבנקבה ערוה עשו בעלה כמוה ובזכר עשו אשתו כמוה שהרי שנינו חורגו לבדו והרי הוא מעיד לבת בנה ובת בתה שהם עליו ערוה ואין צ"ל לבעליהן וכן בן בנה ובן בתה מעיד לו ובנקבה ערוה וא"צ לומר שהוא כשר לנשותיהן והכל שנראה לי באישות שאין אשה כבעלה מה"ת אלא בקרובי עצמו דהיינו בחד קדושין כענין שכתוב דודתך היא וכל קורבה שהאשה בה כבעלה הבעל בה כאשתו הלכך אחיו ואחי אביו ואחי אמו יש להם נשים כשם ששנינו לאחותו ואחות אביו ואחות אמו בעלים דתניא בזכרים ונקט מילתיה וה"ה לנקבות ויותר מפורש בתורה אשה כבעלה מבעל כאשתו וכשם שיש לבנותיהם בעלים כך יש לבניהם נשים וכן אחותו ואחות אביו ואחות אמו יש להן כלות כשיש להם חתנים ולפיכך שאלו בגמ' באשת חורגו ואלו בשאר הקרובים השנויים במשנתינו לכולן נשנו קדושין ולא כדברי רבינו שלמה שאמר משום דיש להן בנים ואלו כולן שיטה אחת הן בעל כאשתו ואשה כבעלה מסמך הכתוב דודתך היא אבל בשני קדושין מתורת משה רבינו לא למדנו מדבריהם למדנו שלא ראוי להוסיף אלא של ראשון בראשון דהיינו גיסו ובעל חורגתו ואשת חורגו וכן הוא פסול לאשת חמיו שהוא לה בעל חורגתה ופסול לחמותו כחמיו ולבעל חמותו שהיא בעל חורגתו ובעל אחותו נמי פסול לאשתו שהרי ראשונים הם וכשם שאלו היה נקבה הוו לה קדושין לעשות בעלה כמוה דהיינו גיסו כך עכשיו יש לו קדושין לעשות אשתו כמוהו ואע"פ שמשנה חתוכה שנו כאן ואין להוסיף על מה שמנו בה בזכרים אבל נשים לא נשנו במשנה זו אלא מכלל בעלים נלמוד וקורבה זו באישות שנויה היא אבל בעל אמו ובעל אחותו אינן בכלל משנתנו להיות להם נשים שאין שני קדושין בצד א' אלא כל ראשון בראשון לזה קדושין ולזה קדושין כעין הגיסין ושאר המנוים למעלה וכן הדין נותן שבני הגיסין יש להם קורבה ובני בעל אמו מאותה אשה נכרית אין להם עמו צד קורבה ובעל אחות אביו ובעל אחות אמו וכן כל החתנים שבכאן אין להם נשים שאינן נמי ראשונים וא"צ לומר גיסו ובעל חורגתו שאין להם נשים שהם ג' קדושין ומג' דורות למטה דידה לא מיפסלו לעדות אלא דור ראשון דהיינו חורגין כן בג' דורות למעלה דידה הוא פסול לחמותו דהיינו חמיו דתנן אבל אם חמותו ואם חמיו כשר לאם כן לאבי חמיו דהא אחי חמיו פסול דתנינן ליה אחיו הוא ובנו וחתנו ואבי חמיו לא תנן וכשר ולמר בר רב אשי אפי' אבי אביו כשר ומיהו לתנא דמתני' דפסיל חתני' בגיסו אית ליה תרי קדושין כהאי דשני בראשון הוא ואפשר דבכל שני בראשון נמי אית ליה אבל דשני בשני לית ליה כיון דאתפלג דרא:

דף ז:

עוד כתב והוי יודע דלא פליג ר' יוסי דמתני' דס"ל כמשנה ראשונה על כל הקרובין השנויין במשנתנו וכו' אלא פליג אגיסו ובעל אמו ובעל אחות אמו וחורגו ועל כל קרובי אחוה המנויין במשנתינו בזמן שקורבתם מן האם ולא מן האב וגם זה אינו נכון בעיני לפי שאף בעל אחותו וכל קרובי אישות אין ראויין ליורשו אלא אשתו הוא יורש ומידה הוא זוכה ואינו נקרא יורש לקרוביה שאלו מתה או נתגרשה אינו יורש כלום שאף בקרובי עצמו כגון בן דודו אינו נקרא ראוי ליורשו מפני שאביו יורשו ואם מת אביו לאחר שזכה בירושה זו בנו יורשו שזה את אביו הוא יורש ולא את דודו אלא לפיכך נקרא ראוי ליורשו מפני שאם מת אביו ואח"כ מת דודו ירושה באה לו מידו לידו שהנחלה ממשמשת משא"כ בכל קרובי אישות תדע דקאמר ר' יוסי דודו ובן דודו וכל הראוי ליורשו משמע שהוא מחזר על קרובי עצמו מן האב והכי קתני דודו ובן דודו ראשון בשני ושני בשני מן האב וכל הקרובים בקורבה כזו והוא שיהו ראוי לירש דאלו כל שאינן ראוים ליורשו אינן פסולים שא"כ אין אדם בישראל כשר וכל הקרוב לו באותה שעה להוציא אשה שגרשה אי נמי תנא קמא תני לה והפסק שאמר דבכל הני נקיטין לחומרא ודאי אינו דסוגיא ודאי כר' יוסי דברייתא ולא כר' יוסי דמתני' דהא רב חסדא הכשיר באחי האח שהם חורגי אמו ולא הכשיר בבני אמו ועוד אקשינן עלה והא קתני אלא בנו היינו אחין ולא אמר דר' יוסי דמתני' מכשר בהו וסבירא לן כוותיה אלא אמר דאחים מן האם קתני ולא אחי האח ואלו קתני אחי האח הוה פסיל בהו דקאמרי והא ר' ירמיה לא סבירא לי וכן לישני דפומבדיתאי וסוראי באשת חורגו דלא כר' יוסי דמתני' ומסקנא דאשתו ארוסה דלא כר' יוסי היא דתני בירושלמי וכ"ש לפי מה שכתבנו אנו דכולה סוגיא דלא כר' יוסי דבמתני' דרב נחמן דאמר אחי חמותי לא יעיד לי ובן אחי חמותי ורב אסי בי עולא דאיבעיא להו אחי חמיו ובנו לא סבירא להו כר' יוסי דמתני' וא"צ לומר בן אחות חמותו ובן אחות חמיו שאין ביניהן ירושה לעולם ועוד אבי חתן ואבי כלה לרב חסדא אמאי איצטריכא ליה ומשום דלא דמו אהדדי אפי' אידבקו בקירא נמי לר' יוסי כשרין הן:

ועוד עד שיאמר בפנינו הודה לו כו' עד ואע"ג דאמרי' לקמן הודאה אחר הודאה מצטרפין כו':

אמר הכותב והא ההיא אוקימתא דאוקימנא דאמר ליה לכל חד וחד במנה דאודאי קמך אודאי קמי פלניא אדחיא לה דהיינו הודאה אחרי הלואה ועוד דמעיקרא לאו משום האי טעמא מוקמינן לה בהכי אלא משום טעמא דאקשו עלה בגמ' מ"ש הלואה אחר הלואה ומ"ש הודאה אחר הודאה במנה דקא מסהיד האי לא קא מסהיד האי כלומר

ולא מצטרפי לרבנן ולר' יהושע בן קרחה כולה ומצטרפי כדאסיקנא נמי וכן הלואה אחר הודאה מצטרפי כמאן כר' יהושע בן קרחה והכא ליכא למימר הכי ואע"ג דליכא אלא עד א' בהודאה מצטרפי אלמא הודאה בפניו הודאה היא אבל בעלי סברא זו צריכין להעמידה בשאמר כל אחד אחר היה עמי בשעת הודאה והלך לו למדינת הים אלא שאין לדבריהם על מה שיסמוכו שמה שדקדק בעל המאור ז"ל ממה שאמרו בפ' חזקת הבתים הודאה בפני שנים קיום שטרות בג' דכי היכי דקיום שטרות ליתיה בפחות מג' אף הודאה ליכא בפחות משנים אדרבה אי דייקינן הכי איפכא משמע דהא הודאה לאו לקיום שטרות אסמכוה בגמ' אלא לקנין וה"ג בגמ' התם הודאה בפני שנים וקנין בפני שנים ויש ראיה גמורה בפ' הזהב מסוגיא דמטבע נעשה חליפין דקנין סודר בפני עד א' קנין הוא ואפי' בלא עד כלל וכמו שכתב רבינו הגדול ז"ל במס' קדושין וש"מ שאין אומרים בזה זו דומה לזו אלא הודאה בפני א' הודאה היא:

ומצאתי בירושלמי אמתני' דתנן הוא אמר לי איש פלוני אמר לי וכו' ר' יוסי בשם ר' יוחנן אם היה מתכוין למסור לו עדות עדותו קיימת פי' אהוא אמר לי קאי שאם מתכוין למסור לו עדות כגון שאמר לו אתה עדי ולא אמר כן להשביע את עצמו עדותו קיימת אע"פ שהוא א' ושלא בפניו של מלוה וכ"ש בפניו וש"מ שהודאה בפני עד א' הודאה היא ומה שהביא ראיה ממשנתנו אדרבה קשיא עליה דאי הכי ליפלוג וליתני פטורא באומר בפני הודה לו ותו לדידי נמי מי ניחא מתני' הא קתני איש פלוני אמר לי ולא קתני אומר לנו אפי' בהוא אמר לי נמי כיון שמעצמו הוא אפי' לשנים נמי לא אמר כלום ולא קתני לנו אלא מאי אית לך למימר לאו דוקא ואפשר דרבותא היא שאפי' א' אומר בפני הלוהו וא' אומר הוא אומר לי איש פלוני אמר לי דמשמע דקושטא מלתא אפ"ה לא אמר כלום:

דף י:

כתוב בספר המאור דיני ממונות מחזירין בין לזכות בין לחובה ורמינהו דן את הדין וכו' עד ותימה הוא וכו':

אמר הכותב זו אינה קושיא שהמומחה השנוי במשנה זו לענין בכורות הוא מומחה גמור דגמיר וסביר ונקיט רשותא דכל דלא נקיט רשותא להתיר בכורות הדיוט הוא כדאמרי' בהדיא בפ' יוה"כ דבר זה הניחו לו לבית נשיא להתגדר בו ומש"ה קתני מי שאינו מומחה שלא נטל רשות וראה את הבכור ונשחט על פיו ה"ז יקבר ומשלם מביתו מאי טעמא פושע הוא מזיק הוא דלא הוה ליה למיחזי בלא רשותא ועלה קתני שאם דן את

הדין וטעה משלם כיון דלא נקיט רשותא ואם היה מומחה לב"ד כלומר אין גדול הימנו בחכמה ובמנין פטור מלשלם אע"ג דלא נקיט רשותא אבל אי נקיט רשותא אע"ג שיש גדול הימנו פטור כדאמר רב נחמן גופיה בפירקא קמא וזהו הנכון לענין פי' השמועה וכן פר"ח ז"ל אבל לא לענין הלכה דהא סוגיין בפ"ק דמתני' בשאינו מומחה מרומיא דרמיא ליה ר' אבא לר' אבהו ועוד דקי"ל כפירוקי דרב חסדא דהוא מסקנא דשמעתא כדאמר רבינו ז"ל ועוד דהא רבינא דהוא בתרא אסקיה לתירוציה דרב חסדא ומתרץ ליה אלמא הלכתא כוותיה ומה שכתב שזה דבר ברור הוא דכיון דסבירא לן השתא כר"מ ליתא להההיא אוקימתא דרב חסדא ואייתי ראיה מדקאמרינן בבכורות לימא תנן סתמא כר"מ ודחינן לה בשנשא ונתן ביד איני יודע מה הוסיף על דברי רבינו הגדול ז"ל וכבוד הגאון יהא מונח במקומו שעדיין דברי רבינו הגדול ז"ל יותר נכונים דרב חסדא לאו לדחויה מדר"מ אמרה דהא לדידיה אכתי כר"מ מתוקמא דהא רב חסדא גופיה אמר דכיון דאמר ליה פטור אתה משלם מביתו ואילו לרבנן ודאי פטור דהא גרמא היא ולא עדיף ממוחל שטרא דפטור ואע"ג דרבינא אסקיה בשהיה לו משכון לאו לאיפלוגי עליה בסברא חדתא אלא לפרוקה לדרב חסדא אתא ושמעינן מינה דלאו לאפוקה למתני' מדר"מ הוא דמתרצי הכי אלא בסברא דקושטא הוא דמוקמי לה הכי תדע דהא לא מתרצינן לה בשמעתין כדר' אלעא אמר רב ואילו הוו פירוקיה דרב חסדא ור' אלעא אמר רב אזלי בחד טעמא בודאי הוי אמרי' בגמ' הכא וכן אמר ר' אלעא אמר רב בשנשא ונתן ביד והכי אורחא דתלמודא בכל דוכתא מדלא אמר הכי ש"מ דתרי סברי נינהו רב חסדא מתרץ מה שעשה עשוי ומר מתרץ ומשלם מביתו בלחוד ואפי' בדר' אלעא גופיה איכא לפרושי דלאו דחייתא אלא מעיקרא הוא דאמרי' נימא תנן סתמא כר"מ דאי רבנן אפי' בניזקין לא דיינינן דינא דגרמי כ"ש בדייני אלא ע"כ ר"מ היא דאי לא מתני' אמאן תרמייה ואתא ר' אלעא ופריק דמתני' בשנשא ונתן ביד היא אבל לא נשא ונתן ביד פטור דלא דיינינן בהאי דינא דגרמי וכיון דהכי הוא ממילא מדחיה מדר"מ ואילו אמר רב חסדא בשלא נטל ונתן ביד מה שעשה עשוי ופטור מלשלם הוה אפשר להו למימר דלא ס"ל כר"מ אלא השתא כיון דמחזירין לא מפקא מדר"מ כלל אלא דלא ס"ל לדרב חסדא לחיובי דין בגרמא בעלמא ולא בעו נמי למפטריה ואפסודיה לבעל דיניה ומש"ה אמר מחזירין כדקא פירש רבינו ז"ל וכיון דמדינא מחזירין ולא קם דינא אע"פ שאין הדבר מצוי שיחזור לבעליו פטור ולא מחייב משום דינא דגרמי מדקאמרי' בגמ' בטועה בדבר משנה גבי פרה דר' טרפון ופירושא דמלתא משום דכל היכא דקם דינא הוא דמיקרי דינא דגרמי דברי היזקא דמההיא שעתא דמסיק עלה שמא דטרפות חסרה ודמי למוחל ולמסור וכל

אבזריהו דהתם נמי כיון דאוקימנהו עליה מקלי קלייה שזה היה ממון המשתמר והוא הוציאו מרשות הבעלים כשהראהו אבל לכל היכא דלא קם דינא לאו כלום עבד דלא ברי היזיקיה ואפי' עשה הוא מעשה על בנו פטור דגרמא בנזקין מקרי למה זה דומה למשיא עצה לחבירו והפסיד על ידו שאינו בדין שישלם וזה טעם שסה בו כלב שסה בו נחש דפטור. וכן המוכר פירות לחבירו ולא צמחו שאינו משלם דמי הוצאה ואע"פ שהטעהו ואע"ג דבמראה דינר לשולחני חייב התם כיון דצריך למגמר וחזי פושע הוא דשכיח בהו טעותא טפי והוה ליה כמאן דליתיה דיינא בדינא אי נמי כמי שאינו מומחה וראה את הבכור ונשחט על פיו שמשלם דמזיק הוא וכל מי שיודע בטיב דיני הגרמות יודה בזה. והיינו דאמרי' בגמרין ולא כלום עבדת דאלמא גרמא בעלמא הוא ולא דינא דגרמי ואם תדקדק במה שפירש רבינו שלמה ז"ל תמצא סיוע לכל מה שכתבנו בזה ותמה על עצמך לא יהא הדיין אלא כמסור הרי חלקו בו בין שנשא ונתן ביד בין שהראה בלבד כדמפורש בדוכתא בפ' הגוזל ומאכיל ושמעת מינה שאפי' לדברי ר"מ אין כל הגורם בדבור כעושה מעשה וא"ת הרי אמרו שם שאם הראה מעצמו כמי שנטל ונתן ביד דמי וחייב. מאריה דאברהם וכי מעצמו הוא עושה והלא קבלוהו בעלי הדין עליהם וגמר למידן ואי נמי לא קבלוהו וגמיר וסביר או בי תלתא דאיכא בינייהו חד דגמיר למידן והתובע צווח לפניו לדון ודן דמצוה רבה עביד ורחמנא אנסיה ופקדיה למידן להו דינא וליביה אנסיה למטעה ולא יהא כמסור דקא עביד איסורא רבה שלא יתחייב בגרמתו בלבד אלא מיהו מאן דליתיה מומחה ולא קבלוה ודאי כיון דאשרה בעלמא הוא ואיסורא עבד כמסור שהראה מעצמו דמי ומחייב כדברי רבינו הגדול ז"ל ומיהו אי לאו דמסתפינא מיניה הוה אמינא דטעמיה דרב חסדא דמחזירין לאו משום הפסד ממונו של בעל דין אלא משום כל היכא דלא עבוד בה עובדא לא אלים למיהוי דיניה דינא כיון דטעו וכיון שכן במומחה ונקיט רשותא אי נמי קבליה דפטור מלשלם אי נטל ונתן ביד לא הדר דינא והדין הוא פשטא דשמעתא דבפירקין קמא ופשטא דמתני' דבכורות ואם היה מומחה לב"ד פטור מלשלם אלא שכבר הורה זקן וההיא דאמר בכתובות דן דייני כר"ט ואהדר ריש לקיש לעובדא מיניהו אמר ליה ר' יוחנן עשיתה כשל תורה ומפרשי בגמ' מר סבר טועה בדבר משנה הוא וחוזר ומר סבר טועה בשקול הדעת הוא ואינו חוזר דברי רבינו ז"ל יש לנו להעמידה כשנטל ונתן ביד ומש"ה אין מחזירין וכן הא דאיתמר בפ' ואלו טריפות תורא משרא שרי ואמרו ליה לבריה דרב יוסף בר חמא דלישלם דמי תורא למאריה ה"נ מתוקמא בשנשא ונתן ביד ותרווייהו קשיאן עליה דבעל המאור ז"ל דאיהו אמר תלתא דאיכא בינייהו חד דגמיר וסביר אע"ג דלא נקיטי רשותא ולא קבלינהו פטורין מלשלם ומחזירין והתם בפ'

הכותב סתמא קאמרי' דייני משמע בי דינא דקביעי דאינון תלתא וא"א דליכא בינייהו חד דגמיר וסביר ואפ"ה אי טעה בשקול הדעת אין מחזירין וההיא דרבא נמי קשיא עליה דרבא גמיר וסביר הוה ובתלתא הוה לגבי ראיית טריפה וקאמרי דלישלם זו תשובות ה"ר אברהם ברבי דוד ז"ל ומה שדחה בעל המאור ז"ל שזו שאמרו דטועה בדבר משנה חוזר ואינו משלם משום דכיון דטועה בדבר משנה הוא ידיעא טעותיה ולא מיבעי ליה למיסמך עליה לאו מלתא היא כלל אטו כ"ע ידעי ספרא וספרי ותוספתא וכולי תלמודא דהא כל מאן דטעי אפי' בדרב המנונא ורב ששת טועה בדבר משנה הוא ובאשה וקטן מאי איכא למימר אטו דינא גמירי ועוד אי משמת ליה שמותי וליכא בההוא דוכתא דקא מברר ליה לטעותיה מאי איכא למימר אלא ש"מ דלא דיינינן הכא דינא דגרמי דמינס אניס ולא גרע ממסור כדפרשינן אבל ודאי אי נשא ונתן ביד וליתיה לממונא דתיהדר מודה אני שאפי' טועה בדבר משנה נמי משלם כטועה בשקול הדעת וכן נראה מדברי רבינו הגדול ז"ל והא דאותביה רב המנונא לרב ששת פרה אפשר הוה ליה לפרוקיה לר"ט נשא ונתן ביד הוה אלא דלאו אורחיה דר"ט בהכי ועוד דרב ששת כולה בשלא נשא ונתן ביד מוקי לה תלתא בבי דכתב בעל המאור ז"ל אדחו להו וליתנהו ובבבא רביעא חזינן שיבושא דכתב דליתיה דיינא וא"צ לומר דליתיה מומחה כגון דלא גמיר אע"ג דקבלוה עלייהו בעלי דינא דיניה לאו דינא בין טעה בין לא טעה וכו' בין נשא ונתן ביד בין לא נשא ונתן ביד נראה מדבריו שאפי' לאחר גמר דין יכול לחזור בו וזה א"א דהא אפי' ג' רועי בקר לא שכיחי בישוב לאחר גמר דין אינו יכול לחזור בו והני ודאי כיון דלא גמירי כלל כחד דמו וכי קבלינהו הוי דינייהו דינא ועוד דהא אי קבלי' לבעל דיניה נמי אינו יכול לחזור בו כדקתני דור לי בחיי ראשך ל"ש במחול לך ול"ש באתן לך כ"ש בדיינא דלא גמיר דאי קבלוה עלייהו דהוי דיניה דינא ואינו יכול לחזור בו לאחר גמר דין בשלא טעה אבל ודאי בטעה חוזר בין נשא ונתן ביד בין שלא נשא ולענין תשלומין במקום שא"א להחזיר דינו דומה יפה למי שאינו מומחה וראה את הבכור ונשחט על פיו דהרי זה יקבר ומשלם מביתו ולא אמרי' בעל הבכור פשע שסמך עליו ואע"ג דההיא פשיעותא יתירתא היא לבעלים אפי' לא טעה בהוראתו ושחטו על פיו יקבר אלא אפי' הכי איהו דגרס היזק משלם מביתו:

דף יג.

ועוד ההוא סמיא דהוה בשבבותיה דר' יוחנן דהוה דאין דינא הרי"ף ז"ל כתב ההוא סומא באחת מעיניו והלכתא כוותיה ולא מטעמיה וכו' אלא שאין בספרי הגמ' שלנו

אלא ההוא סמיא:
אמר הכותב אין מקום לקושיא זו שאם בספרי הגמ' של רבינו הגדול ז"ל היה כתוב מפורש סומא באחת מעיניו יותר הם נאמנים מספרי בעל זה המאור ואם אין כתוב בהם כך פי' הוא שפי' רבינו ז"ל ויפה כוון ודבר זה לא ניתן ליכתב אבל באמת מעיקר הגמ' הוא וכבר עמדו ראשונים על זה וכך כתב רבינו שרירא גאון ז"ל בתשובותיו כלשון הזה ורובא דרבנן דוקאני הכי גרסי בהדיא ההוא סמיא באחת מעיניו דהוה בשבבותיה דר' יוחנן וקא שכיחן ספרי דמס' דנדה גמרא דכתיבין מן טפי מאתן שני והכי מפרש ההיא סמיא באחת מעיניו:
ומה שכתב וטעמו של הרי"ף ז"ל שכתב בסוף דבריו כפי' משנתינו וכו' דהא כל אינשי לא מטו למיחזי בליליא וכו' הא טעמא ליתיה כלל ואין טעמו של דבר אלא משום דלא מקשינן ריבים לנגעים אמת הוא שכך רגילין רבותינו לפרק והוא הנכון. אבל ראיתי אף לרבינו שלמה ז"ל שפי' כדברי ובלילה דומיא דסומין. ונראה שהוזקקו לכך משום דקשיא להו דלמא האי דלא מקשינן ריבים לנגעים ומכשרינן גמר דין בלילה משום דכתיב ושפטו את העם בכל עת אבל גבי סומין ה"נ דמקשינן ריבים לנגעים דלר"מ נמי לא מקשינן ריבים לנגעים ליום המעונן משום דכתיב בכל עת ודלמא רבנן משמע להו כפשטיה בכל עת ואפי' בלילה ולא מקשינן ריבים לנגעים אבל לגבי סומין ה"נ דמקשו ולפיכך פירשו מה שפירשו:

דף טו:

כתוב בספר המאור מרגלא בפומיה דר' יוחנן וכו' זהו מן הדברים שנראין כהפוכין שתולה את העיקר בטפלה כאותה ששנינו כל שעה שמותר לאכול מאכיל וכו':
אמר הכותב אין הנדון דומה לראיה כלל דהתם לא תלו טעמא דאוכל במאכיל אלא קאמר דכל שעה שמותר לאכול מאכיל ולא יותר שעה שאין מותר לאכול אינו מאכיל והרבה כיוצא בה בתלמוד ועוד דהא אוקמוה התם בגמ' דהכי קאמר כל שעה שמותר כהן לאכול בתרומה מאכיל ישראל חולין סד"א כיון דחולין אינו אוכל לא יאכיל קמ"ל אבל מי שמע כזאת שנאמר מדקא אפקה רחמנא לנשואה בשריפה ש"מ סקילה חמורה והיא גופה אכתי לא פשיטא ואינה קמה ליה לתנא והפירש עצמו בין ביושר בין בהפוך אינו נכון לפי הסוגיא שהרי שקלו בגמ' חומר שבשריפה שכן מחללת אביה לחומר שבסקילה ואמרי אדרבה שריפה חמורה שמצינו בה שמחללת את אביה וכיון שכך היאך חכמים מוציאין את הארוסה מכללה לדרוש בה קולא מעצמן שלא מסמך הכתוב

ואם מפני שפושט ידו בעיקר עדיף להו אפי' מחלול אביה מה לנו לומר בגמ' כן ולא עלה על דעת עד סוף השמועה מכבוד המקום לפי שהוקש כבודו לו ובהדיה ממונן אבד וכן הסוגיא מוכחת לקמן אלא קסברי רבנן נשואה יצאת לשריפה דכתיב ובת איש כהן שאינה כהנת משמע ובזיקת הבעל היא דלזנות כתיב בה וארוסה בכלל בת ישראל היא שאין לנו ג"ש דאביה ולא מדרש בת ובת בתנאי דלקמן והיינו דאמרי' מדאפקה רחמנא לארוסה בסקילה ש"מ סקילה חמורה וכך הגירסא בנוסחאות וחומרא דפושט ידו בעיקר נמי איתא ולהכי לא קאמר אלא ודאמרי' לקמן וטעמא מאי משום דלרבנן סקילה חמורה כלומר מנין לו לר' יוחנן כן משום דחזי להו לרבנן דקאמרי סקילה חמורה מש"ה מרגלא בפומיה דארוסה בסקילה על כרחייהו מיהו רבנן ממדרש הכתוב נפקא להו כדפרישית ומקצת נוסחאות אין בהם מזה כלום ולפיהן כך פירושא דמעיקרא קס"ד נשואה וארוסה יצאה לשריפה והיינו קושיין מדאפקה רחמנא לארוסה בת כהן שמחללת את אביה מכלל ארוסה בת ישראל מסקילה לשריפה ש"מ שריפה חמורה ולא שקלו חומרא זו לפושט ידו בעיקר כלל. ומפרקי קסברי רבנן נשואה יצאת לשריפה ולא ארוסה ושוב אין לך קושיא עלינו וסקילה חמורה ממגדף ואין זה מחוור דבת ישראל מאן דכר שמה וזו הקושיא שכן מחללת את אביה פושטת בכל הסוגיא בלא סמך של בת ישראל:

דף טז:

ועוד שאני עדים זוממין הואיל וישנה בראיה גרסי' כפי' רבי' שלמה ז"ל ולא באיה ולא באין ולא באי כמ"ש הרב אלפסי ז"ל:

אמר הכותב היאך חלק על נוסחי הישיבות ועל רבי' האיי גאון ז"ל בלא טעם ואלו ראה רבי' שלמה ז"ל גירסתם היה חוזר בו אלא שספרים משובשים גרמו לו לפרש כן ודבריו אינן נוחין חדא דמאי ישנו בראיה והלא דבורם גרם להם ולא ראיתם והם לאו ראו מעולם מה שאמרו שהרי זוממין הן:

ועוד השיב הרב ר' אברהם בר' דוד ז"ל מה יעשה במקלל אביו ואמו ומסית ומדיח ונביא השקר דכולהו בהדי עדים זוממין נשנו בספרא וכולהי ממעט להו התם מפני שאין בהם מעשה ואמאי הא ליתנהו בראיה אבל באיה ישנן דכולהו מצי למימר מאי דבעו בלא הקצת שפתים שהוא באותיות בומ"ף או שיאמרו להם אחרים והם אומרים הן הלכך לא חשיב מעשה אע"ג דאיכא הקצת שפתים. ואל יקשה עליך חסמה בקול דחשיב ליה ר' יוחנן מעשה שיש לומר דכי אמרי' הואיל ה"מ לענין קרבן דכתיבה ביה עשיה להוציא דבור שאין בו מעשה לעולם דכיון דעיקר אדבור הוא דמחייבינן ליה לעולם מיעט הכתוב

דבור שיש בו הקצת שפתים כדבור שאין בו הקצת שפתים דבעי' תורה אחת לעושה אבל חסימה בקול לענין מלקות כל היכא דאיכא הקצת שפתים חייב ולא עשו בו דבור שיש בו מעשה זוטא כדבור שאין בו מעשה כלל דחיוביה דהאי לאו דבורא הוא לעולם ובכה"ג לא מיעט רחמנא ממלקות:

דף יז.

כתוב בספר המאור תמה הוא שלא הביא הרי"ף ז"ל בהלכותיו שמעתא דרב דהבא במחתרת ונטל כלים ויצא פטור כו':

אמר הכותב אין בו כח לתפשו בזה מפני שדעת רבי' שלמה ז"ל כן אבל להודיע דעת רבי' הגדול ז"ל אני צריך לכתוב מה שנ"ל שאפשר לומר דרב נטל ושבר קאמר חדא דאי הכי היכי אמרי' סתם אבל נטל לא הא תרווייהו נטל נינהו והוה ליה למימר אבל לא שבר לא ועוד דאי הכי מתני' נמי קשיא עליה דקתני היה בא במחתרת ושבר ואי רבא צריך לדחוקה דנטל ושבר קאמר הוה לן לפרוקה בגמ' ולפרושה היכי קאמר דהא פשטה דמתני' לא משמע כוותיה ולא אפשר נמי למימר הכי מדקתני היה בא במחתרת ושבר דאלמא בהיותו במחתרת דרך ביאתו שבר מדלא קתני בא במחתרת ושבר או בא במחתרת ונטל ושבר וקשיא לרבא כדקשיא לרב ועוד כיון דאסיקנא בגמ' דלא אוקמינהו רחמנא ברשותיה אלא לענין אונסין והכי עיקר למה ליה למימר דרב אפי' נטל ואיתנהו ממש אמרה ולאקשויי עליה ממתני' ולאסוקה בקשיא דלמא רב נטל ושבר קאמר כדרבה וניחא ליה מתני' כדניחא ליה לרבא ומנא ליה הא לפרושה לדרב כי היכי דתיקשי לך ואין זו דרך התלמוד דהא גורעים ומוסיפין במימרי ומחסרי נמי מתניאתא ומשבשי להו וממשכני נפשייהו טפי לתרוצי מימרי דרביהו ועוד דאשתבעו עלה בגמ' באלהים דרב אפי' נטל אמר אלמא א"א לפרושה לדרב אלא כן ומלתא היא פשיטא מגופה דמימרא דרב דנטל אמר ועוד מאי איכא בין נטל ולא שבר לשבר לאחר זמן כיון שלא קנאו משעה ראשונה ועל אותה שעה אתה פטרו אם שבר לאחר זמן אמאי פטור הרי על שבירה זו אתה מחייב כדאמרי' במאן דגזל חביתא דחמרא במס' ב"ק ומציעא וה"נ כיון שנפטר ממיתה ועכשיו הוא שובר כליו של חבירו אמאי פטור ומה שאמר בעל המאור ז"ל דבדמיה קננהו וכי איתנהו דהדרי חומרא דרבנן הוא דברי הבאי הם שהרי מפורש בגמ' דכי אוקמינהו רחמנא ברשותיה ה"מ לענין אונסין אלמא מדינא דאורייתא הדרי והרי דמוהו בפירוש לשואלי אלא פי' שמועה זו כך הוא דכיון דאמר רב נטל ויצא פטור בין שבר אח"כ בין לא שבר פטר רב דשניהם שוים כמו שכתבתי ואמר רבא מסתברא לי

מלתיה דרב דאמר בדמיה קנה בששבר במחתרת בעוד שהוא מתחייב בנפשו והיינו מתני' אבל נטל חייב ולא מסתבר בה טעמיה דרב וה"ה לשבר הוא חוץ למחתרת דחייב ואע"ג דליתנהו והיינו דינא דנטל וכדפרישית אלא דלא נחית גמרא השתא להאי דינא אלא למימר אי קניהו בשהוציאן או לא ובאמת שרב אמרה בכל ענין ואפי' נטל חייב ומשום דקסבר דברשותיה קאי וטעה רב דלא אוקמינהו רחמנא ברשותיה אלא לענין אונסין ולא לענין מיקנא ואי קשיא לך בשבר למה לי דרב ואמאי אמר רבה מסתברא מלתיה דרב מתני' היא לאו קושיא היא שכבר פירשתי דרבה ה"ק טעם זה שאמר רב אינו מספיק אלא לשבר ולא לנטל דלאו ברשותיה קאי והא דאמרי' והלכתא דשדינהו בנהרא אחרינא קאמרי' לומר לך שאינו חייב כאן באונסין דלגבי אונסין אינו מתחייב אלא על שעת הוצאה מבית בעלים כדאיתמר בדוכתא והא פטור הוא על אותו שעה והיינו דאמרי' דשדינהו ולא אמרי' דשדנהו הוא אי נמי יש לפרש דשדנהו איהו בנהרא מיד כגון ששלשל ידו ועשאה קטפרס וקבל וזרק מיד או שהפיל לנהר שהוא רה"ר כגון רקק שרשות הרבים מהלכת בו שאם באת לחייבו על שעת הוצאה אתה מחייבו ואיסור שבת וגנבה באין כאחת וכאוקמתי דמוקמי לה בכתובות בשלשל ודאפקינהו לרה"ר ולצידי רה"ר וכיון שפירשנו השמועה כך נתגלה לנו שדעת רבינו אלפסי ז"ל שהשמיטה מפני שלא היה צריך לכתבה שכבר כתב רודף שהיה רודף אחר חבירו ושבר את הכלים בין של נרדף בין של כל אדם פטור מ"ט מתחייב בנפשו הוא ואלו רצה להביא משנתנו ללמד על בא במחתרת שנדון בנפש אין צריך לדרב ולא לדרבה ומקרא מלא דבר הכתוב ואלהינו ידיננו לזכות:

דף יז:

ועוד ה"ג תניא רבי אומר כו' ונמצא שבוש בזה בהלכות הרב אלפסי ז"ל גם במקצת נוסחי הגמ':

אמר הכותב לא במקצת הנוסחאות בלבד הוא כתוב אלא בכל נוסחי ספרד ובהלכות רבינו הגדול ז"ל ובשאלתות רב אחא משבחא ז"ל בכולם כתוב וכי מה למדנו לרוצח מעתה ה"ז בא ללמד ונמצא למד מקיש נערה המאורסה לרוצח מה רוצח וכו' ולפי זו הגירסא נראה שנערה המאורסה בא ללמד מפני שדינה מפורש בכתוב ולנערה לא תעשה דבר וכן מפורש בה שמצילין אותה בנפשו והיא שבאה ללמד על הרוצח שכמות זה כן מות זה ונמצא למד ממנו שיהרג ואל יעבור וכן מצאתי ענין זה בפר"ח ז"ל בפסחים ומה שנמצא כתוב במקצת נוסחי הלכות רבי' בפסחים תהרג ואל תעבור אינו שבוש

דאפי' לאביי משכחת לה תהרג ואל תעבור בשהעלה לבה טינא ולא אמר אביי קרקע עולם היא אלא בשאחרים אונסין אותה שתבעל ואל תהרג מאחר שיכולין לבעול אותה על כרחה אבל כה"ג תמות ואל תבעל לו וכ"ש לרבא כשם שאם העלה לבו טינא ימות ואל תבעל לו כך אם העלה לבה טינא תמות ואל תבעל לו ולפי דעת רב אחא גאון ורב שמעון בעל הלכות גדולות ז"ל כל אונס שהוזכר באדם בשמועה זו לא משכחת ליה אלא בכה"ג כדאמר רבא אין אונס בערוה אע"פ שאין דעת בעל החבור הזה ולא דעתנו כן הלכך אי גרסי' תהרג נמי אתי שפיר ואין בזה שבוש ומשכחת לה נמי כגון שנתקשה לאשתו ואמרו לה נכרים שתדביקנו לעצמה ואי לא קטלי דלאו קרקע עולם היא ולאו להנאת עצמו היא:

ועוד אביי אמר אסתר קרקע עולם היתה וכו' עד ה"מ כולהו דקא מכוין הנכרי לעבוריה לישראל אבל להנאת עצמו ל"ש הכי ול"ש הכי שרי כו':

אמר הכותב יש לי להשיב ממעשה דרב כהנא דבפ"ק דקדושין דתבעי' ההיא מטרוניתא וסליק לאיגרא ואפיל נפשיה מאיגרא לארעא ומעובדא דר' צדוק נמי דהתם יהרג ואל יעבור ולא מצית למימר לפנים משורת הדין דודאי לא הוה קטיל נפשיה אי לאו דינא הואי שהרי מקרא צווח ואומר ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש מיד נפשותיכם אדרוש את דמכם וכל חכמי ישראל הנהרגים על קדושת השם בשעת הגזירה אי נמי בפרהסיא היא וכן אמרו בירושלמי אלו שמע ר' אבא למיליהון דרבנן דאמרי יעבור ואל יהרג הוה אזיל ליה ושם אמרו ר' בונא זעירא חמוניה פרי חורי חמרא בשובתא אלמא לא הוי מסרי נפשייהו לקטלא בלפנים משורת הדין ולא שמענו מדת חסידות לחולה של סכנה שלא יחללו עליו את השבת אלא המזרז משובח והמונע עצמו מתחייב בנפשו הלכך שמעינן מדרב כהנא דנכרית אי נמי רשעת בת ישראל דקא אנסא ליה לבר ישראל בעבירה יהרג ואל יעבור שהרי הוקשה נערה המאורסה לרוצח וברוצח לעולם יהרג ואל יעבור שהרי הודה בה בעל המאור ז"ל ועוד דאמרי' לקמן באותו שנתן עיניו באשה אחת והעלה לבו טינא ימות ואל תבעל לו ולמ"ד אשת איש הות שפיר דג"ע הות ואסור והא התם להנאת עצמו של בועל היה ואפ"ה אסור אלמא אף להנאת עצמו אסור וא"ת שאני התם דליכא אונסא לאיתתא ומש"ה אסור דאע"ג דאיהו אניס איהי לא אניסא הא לאו מלתא היא דכיון דאיהו אניס אונסא דגופיה אי ס"ד שרי להנאת עצמן ה"נ הוה שרו רבנן שהרי בחולה שיש בו סכנה מחללין את השבת אע"פ שהמחלל אינו אנוס דהואיל ואיכא נפש מישראל אונס מיקרי והרי בעל זה המאור עצמו ז"ל אומר כן שהרי כתב מדקאמרי' ימות ואל תעמוד לפניו ערומה ש"מ דאפי' מהנאת פורתא בלחוד אמרי' ימות ואל יעבור אלו

דבריו הא מכלל שהוא אונס גמור לשניהם וכיון שזה אונס הוא לגבה שמעינן מינה שג' עבירות האמורות אסורות להנאת עצמן וכן נמי הא דאמרי' בפסחים בכל מתרפאין חוץ מג"ע וכו' בכה"ג הוא אם העלה לבו טינא וכיון דבכל מתרפאין ש"מ אונס הוא ואפ"ה אין מתרפאין בג"ע ואע"ג דאיכא אונס ולהנאת עצמן וכן הא דאמרי' בפרק יוה"כ עוברה שהריחה בשר קדש או בשר חזיר מאכילין רוטב עצמו שאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש חוץ מע"ז וג"ע וש"ד להנאת עצמן היא דומיא דעוברה ואפ"ה בהני ג' אסור עוד ראיתי סמך לדבר באגדה של בראשית רבה בפרשת משכו בכל מתרפאין חוץ מע"ז וג"ע וש"ד ומפרש ע"ז כיצד אם היה אדם מישראל חולה ויאמרו לו לך אצל ע"ז פלונית ואתה מתרפא אסור לילך להתרפאות וכו' וג"ע כיצד אם יאמרו לו לאדם עסוק בג"ע וכו' עד וכל הנוגע באשה שאינה שלו מביא מיתה שנאמר כי רבים חללים הפילה וגו' רגליה יורדות מות והואיל ויש בה כל המדות הללו היאך יכולה היא ליתן חיים לחולה לפיכך אין מתרפאין בה מדמתרפאין בשאר עבירות כגון שהיה צריך לאכול נבילות וטריפות לתאבון אוכל ולא ימות ובג"ע ימות ש"מ להנאת עצמן נמי אסור דהא ודאי הנאת עצמן הוא ובתר טעמא אזיל כיון שהנוגע בה מת ואינה יכולה ליתן חיים לו אסור בכל ענין עוד ראיה לדברינו שאמרו בירושלמי במס' ע"ז בפ' אין מעמידין א"ר חונא זאת אומרת שאין מתרפאין מג"ע דתני שבת הותרה מכללה נערה המאורסה לא הותרה מכללה שבת הותרה מכללה לא להתרפאת ודכוותה נערה מאורסה לא הותרה מכללה אפי' להתרפאת מדקתני בברייתא זו והיא שנויה בת"כ שלא הותרה מכללה כלל במשמע וש"מ אף להנאת עצמן לא הותר מכללה תדע שהרי ג' עבירות אלו החמורות לא מפני קדוש השם נאסרו לפיכך אע"פ שאינו מתכוין להעבירו אסור אבל שאר העבירות שנאסרו מונקדשתי הותרו להנאת עצמן דהא ליכא משום קדוש השם והא דאמרי' גבי אסתר דלהנאת עצמן מותר משום דלאו ג"ע הוא וכדאקשי' בגמ' והא אסתר פרהסיא הואי ולא אקשי ג"ע הואי משום דלא מיקרי ג"ע אלא בנערה המאורסה שזנתה א"נ א"א אבל נכרי הבא על בת ישראל לא מיקרי ג"ע דלאו מיתות ולא חייבי כריתות נינהו לא אתיא מנערה המאורסה דקרא וחייבי לאוין כדמפורש בשמעתא לעיל מיהו מעובדא דאמרי' לעיל מסתברא דישראל הבא על הנכרית מיקרי ג"ע משום דקנאין פוגעין בו וה"ל כחייבי מיתות דשייך בהו מיתה וכרת כדאיתא לקמן במכילתין אבל הנבעלת מן הנכרי אין פוגעין בה קנאין ובפ' אין מעמידין אמרי' דבזנות בית דינו של שם גזרו ולא משכח ליה קרא אחרינא לאיסורא וכל אותו מעשה דרך זנות היה שהרי מקבץ הכל ובועל וא"ת שהיה לאסתר דרך חתנות אין חתנות באונס ואף החתנות עצמו ושאר עבירות הוא ולאו

ג"ע הוא כדפרישית והטעם שבן שפחה ונכרית כמוה והוא מוליד בן לע"ז אבל נכרי הבא על בת ישראל הולד כשר בין בפנויה בין בא"א כדאיתא בפ' החולץ ולפיכך אין קנאין פוגעין בה הלכך אע"פ שהאשה להנאת עצמה מותרת איש אסור אפי' להנאת נכרית ואפי' בצנעא וא"צ לומר להנאת רשעה בת ישראל האסורה עליו איסור ערוה וכן היא להנאת רשע האסור לה ערוה שלא התירו להנאת עצמן אלא שאר עבירות בפרהסיא ונ"ל דמאן דגריס באגדה דאסתר אשת איש הואי כדאמרי' שהיתה עומדת מחיקו של אחשורוש וטובלת ושוכבת בחיקו של מרדכי ודריש כאשר אבדתי מבית אבא אבדתי ממך סבר לה כאביי וטעמא דקרקע עולם דההוא טעמא שייך אפי' בא"א אבל רבא דפריש משום הנאתן ליתיה לטעמא אלא בשאר עבירות דפרהסיא ובגמ' לא דייקינן בה באישות כלל דלא מסיימא לן ולא סבירא לן אגדתא דרב ירמיה בר אבא דהתם ויש לומר כדברי בעל המאור ז"ל דנבעלת לנכרי אין שם מיתה ולא כרת אע"פ שהיא א"א ואע"פ שהוא חייב מיתה משום דאשת רעהו כתיב הלכך ליכא אלא שאר עבירות בפרהסיא וכדמפרש בגמ' וחכמי הצרפתים אומרים דאסתר ג"ע הואי ומשום קרקע עולם מותר ועיקר הצלה בנפש בדידיה כתיב דהוא איתקש לרוצח ולא הקשו ממנה אלא לאיסור בפרהסיא אין כאן ורבא אמר להעביר אפי' לאשה בפרהסיא אסור לעולם אבל להנאת עצמן מותרת נמצאו באשה שני דברים מתירין לה קרקע עולם ולהנאתן הא באיש יהרג ואל יעבור לעולם וכן פירשה ה"ר אברהם בר' דוד ז"ל וקאקי ודמונקי שאר עבירות נינהו ואין איסורן משום לאוי ע"ז אלא משאר חייבי לאוין שבתורה הן משום ולפני עור לא תתן מכשול כדתנן להשאילן ולשאול מהם שהרי לא עבדו הן עצמן ולא נהנו מע"ז בכלום אלא דפרהסיא הואי וכן דעת ה"ר אברהם ז"ל והביא ראיה ממה שאמרו אין מתרפאין בעצי אשרה אמרי' דהתם לאו לעבורי הוא וכל היכא דלא לעבורי הוה כהנאת עצמן דמי ואפ"ה יהרג ואל יעבור וה"ה לג"ע ועוד סמך לדבר ממה שלא היה מרדכי כורע ומשתחוה להמן מפני שהיה נעבד והא התם להנאת עצמו ולכבודו היה ואפי' היה בשעת השמד וע"ז להנאת עצמו מותר הוא מן הדין לפי דברי בעל המאור ז"ל ואע"פ שהוא אמר שאינו יודע בע"ז דרך שיהא להנאת עצמו כדי שיהא מותר הרי אותו מעשה בודאי להנאת עצמו הוא ולא להעבירו ואעפ"כ היה דינו שיהרג ואל יעבור וכן מעשה נעמן הנאת עצמו היה כדכתיב והוא נשען על ידיו אילו היה ישראל דינו שיהרג ואל יעבור אלא שגר תושב כל בצנעא אפי' בע"ז וג"ע יעבור ואל יהרג ולא החמירה בהם תורה בע"ז וג"ע יותר משאר שלהן שאין להם מקרא מן התורה בזה ולא כתיבי בה קראי אבל על

קדושת השם בפרהסיא שהוא דבר הנוהג בכל המצוות נצטוו והיינו דאמרי' לא קשיא הא בצנעא הא בפרהסיא:

דף יט.

כתוב בספר המאור איתמר עדי גניבה ועדי מכירה בנפש שהוזמו וכו' ובדין הוא דהוה יכול לאקשויה א"ה אדמפלגיה בעדים שהוזמו ליפלוג בדין הגנב עצמו:
אמר הכותב הא לא הוה קשיא דלהודיעך כחו דר' יוחנן נקט עדים שלא תאמר הוא נהרג והן אינן נהרגין שיכולין לומר להלקותו באו והאי דנקוט באידך נמי לוקין משום דשמעתתא אהדדי איתמר חזקיה אמר אין נהרגין ולוקים ור' יוחנן אמר נהרגין ואין לוקין וכן מה שפי' ואי איהו לא לקי משום דהוה ליה לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד אינהו היכי לקו דאע"ג דכתיב בהו לא תענה וגלי בהו רחמנא דלקו מדכתיב והצדיקו את הצדיק שהוא רמז לעדים זוממין שלוקין וכיון דאיהו לא לקי משום דהוה ליה לאו דלא תגנוב לאו שניתן לאזהרה מיתת ב"ד ואין לוקין עליו אינהו נמי אע"ג דלאו משום לאו דלא תגנוב לקו אלא משום לא תענה קם ליה לאו דלא תענה במקום לאו דלא תגנוב דידיה שניתן לאזהרת מיתת ב"ד ואין לוקין עליו לפי דעתו אין צורך לפי' הזה שהרי הסוגיא פשוטה לפניך דאמרי' וכ"ת קסבר חזקיה דלא לקי ולהכי הוה ליה חצי דבר והא קאמר לוקין ואי איהו לא לקי אינהו היכי לקו אפי' לא תענה נמי ליכא דחצי דבר לאו כלום הוא והיכי סלקא אדעתא דלקו אי איהו לא לקי סהדי מאי עביד אינהו אמרי גנב נפשא ולא נגמר דינו על פיהם לכלום דלאו ממונא מחייבינן ליה אפומייהו ולא קטלא ולא מלקות ואין עדים זוממין לוקים בעקימת פיהם בלבד אא"כ הרשיעו צדיק ואי אמרת כגון דאמרי בעבירה ונגמר הדין על פיהם בעבירה דבר ישראל הוא וגנביה אכתי ממונא משלמי מלקא לא לקו שאין אדם לוקה ומשלם ועוד מטונך עדי מכירה ליקטלו דיכולין עדי גניבה לומר לחייבו ממון באנו. ותשובה לדבריו דאמרי' בפ' מרובה גבי עדים שהוכחשו ולבסוף הוזמו תסתיים דר' יוחנן אמר אין נהרגין דא"ר אליעזר עדים שהוכחשו בנפש לוקין ואי ס"ד נהרגין אמאי לוקין הוה ליה לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד ואין לוקין עליו הא משמע דכל דלא אתו בה עדים לידי נפשות בסוף לוקין אע"פ שהעידו בנפש כי התם ולא אמרי' קם ליה לאו דלא תענה במקום לאו דידיה דלא תרצח שניתן לאזהרת מיתת ב"ד אלא בשמעתין אגנב קיימין דכיון דנהרגין אינו נהרג אפומייהו ואינו לוקה דלאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד הוא שהרי אפשר שיבאו עדי מכירה ויהרג על פי כולם לאחר המלקות והוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד ממש ולדברי הכל בכה"ג

אין לוקין עליו כלל וכ"ש דאיהו לא לקי בלאו דאית ביה מיתה לעולם כדאיתא בפ' מי שהחשיך גבי מחמר ובעירובין גבי תחומין אבל עדים גלו בהו רחמנא מלקות עד דאיכא בהו נפשות בסוף עדות זו:

סליקו להו מלחמת ה' ממסכת סנהדרין